

University of
Sistan and Baluchestan

Geography and Territorial Spatial Arrangement

Print ISSN: 2345 - 2277

Online ISSN: 2783 - 5278

Association of Geography
and Planning
of Border Areas of Iran

Key Factors Affecting Citizens' Vitality in Urban Spaces (Case Study: Poldokhtar City)

Sadegh Allahyari¹✉

1. Assistant Professor, of Geography, Payame Noor University, Tehran, Iran.

✉ E-mail: allahyarisadegh@pnu.ac.ir

How to Cite: Allahyari, S. (2026). Key Factors Affecting Citizens' Vitality in Urban Spaces (Case Study: Poldokhtar City). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 16 (60), 169-174.

DOI: <http://dx.doi.org/10.22111/gaij.2026.54735.3336>

Article type:

Research Article

Received:

09/02/2026

Received in revised form:

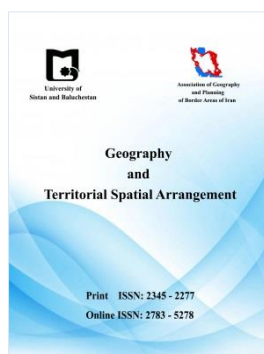
03/05/2026

Accepted:

30/06/2026

Publisher online:

12/07/2026

ABSTRACT

This research seeks to identify factors and provide solutions to create a more vibrant and desirable city for the citizens of Pol-e-Dokhtar. The present research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. The statistical population was local people and urban citizens in Pol-e-Dokhtar city. Using simple random sampling method, 382 residents of this city were selected. To collect data and information, a questionnaire and structured interview were used according to the models and purpose of the research. To analyze the data and information, the logistic regression model (LM-Newton-Marquardt-Raphson method) in the Eviews software and the Radar model were used. The results of the study indicated that among the 7 main and general factors at a significance level of 0.000, the built environment factor with an impact coefficient of (0.243), the ecological factor with an impact coefficient of (0.249), the visual factor with an impact coefficient of (0.206), the mental factor with an impact coefficient of (0.142), and the political and institutional factor with an impact coefficient of (0.141) had the greatest relationship and effects on the vitality of citizens in the spaces of the city of Pol-e-Dokhtar. The results of the variables also showed that the ability to walk in the city and recreational spaces and urban leisure time, the scenic environment/attractive view of the neighborhood and the city, urban green space and green and happy neighborhoods in the city space, appropriate access of citizens to clean and green space, the presence of appropriate urban furniture were the most important variables affecting urban vitality in the space of the city of Pol-e-Dokhtar. The results of the research on strategies to increase vitality also showed that out of the 15 identified strategies, 5 strategies to revitalize city spaces for cultural use, encourage private sector investment, increase security and a sense of belonging for citizens, design green sidewalks with urban furniture, and develop linear green spaces along the Kashkan River are the most important strategies to increase the vitality of the city of Pol-e-Dokhtar.

Keywords:

Vitality, Liveliness,
Sustainable Development,
Urban Space, Poldokhtar.

© the Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

Introduction

Urban vitality, as one of the key indicators of quality of life in cities, significantly influences citizen satisfaction and sustainable urban development. Within the global history of urbanization, identifying urban vitality as a pivotal measure for assessing sustainable urban development and the quality of urban spaces and human settlements is of great importance in terms of its multidimensional nature and the analysis of its driving mechanisms. Urban spaces, as the primary arena for social interactions and daily life, profoundly affect citizens' sense of satisfaction and vitality. In the city of Poldokhtar, despite its historical significance and cultural importance, a lack of attention to the factors influencing vitality and the quality of urban space is evident. This, in turn, can lead to a decline in quality of life and an increase in social problems. Indeed, despite its historical heritage and cultural prominence, the urban space of Poldokhtar lacks sufficient appeal and vitality, and citizens perceive that the environmental conditions and amenities necessary for a comfortable and vibrant life are inadequate. This has resulted in diminished social vitality, reduced quality of life, and even the emergence of psychological and social issues. In recent years, the construction of the Khorramabad-Pol-e Zal (Andimeshk) highway has contributed to the geographical isolation of this region, leading to the migration of a large number of residents to other cities within the province, as well as to Tehran and other major metropolitan areas. This city ranks first in unemployment among all cities in Lorestan Province. The absence of industries capable of absorbing sufficient labor, the neglect of the tourism sector despite the presence of unique attractions, the prevalence of rain-fed agriculture, and the high number of unemployed youth—many of whom hold university degrees—have turned Poldokhtar into a city characterized by out-migration.

Study Area

Pol-e Dokhtar County is one of the counties of Lorestan Province. The city of Pol-e Dokhtar is located in the central district (bakhsh) of the county and serves as the county capital. Pol-e Dokhtar County comprises fourteen rural districts (dehestans) with its center in Pol-e Dokhtar, and the Central Bakhsh includes three rural districts with its center in Mamulan. According to the General Census of Population and Housing conducted in the year 1395 (2016-2017 in the Gregorian calendar), the population of this county was 77,764 (30,012 households). Of this population, 35,924 (19,288 households) resided in urban areas, and 41,840 (10,724 households) resided in rural areas, across the two cities of Mamulan and Pol-e Dokhtar.

Material and Methods

This study is applied in terms of its purpose and employs a descriptive-analytical methodology. The statistical population consisted of local residents and urban citizens in the city of Poldokhtar. Using simple random sampling, a total of 382 residents of this city were selected. To collect data and information, questionnaires and structured interviews were employed in accordance with the research models and objectives. The validity of the questionnaire was assessed and confirmed through content validity, as determined by experts specializing in the subject matter. To measure reliability, a pilot test was conducted using an initial sample of 5 questionnaires, and the reliability coefficient was calculated using Cronbach's alpha method. The overall alpha value obtained was 0.90, which exceeds 0.70 and indicates the acceptable reliability of the measurement instrument. For data analysis, the logistic regression model (LM-Newton-Marquardt-Raphson method) in EViews software and the radar model were utilized.

Result and Discussion

To examine the key factors influencing citizens' vitality in urban spaces, the logistic regression model (LM-Newton-Marquardt-Raphson method) was employed using EViews software. In this model, the dependent variable was (vitality), while the independent variables comprised 7 main factors (built environment, ecological factors, visual factors, social factors, psychological factors, policy and institutional factors, and personal factors) encompassing a total of 39 variables. After confirming the validity and goodness-of-fit of the model and its estimates, the subsequent section utilized the model outputs to assess the role of each independent variable in predicting and estimating the dependent variable (household vitality). The results of this model indicate that, among the 39 research variables, those with a significance level of 0.000 exhibited the strongest relationships and effects on citizens' vitality in the urban spaces of Poldokhtar. An examination of the overall factors influencing citizens' vitality in the urban spaces of Poldokhtar further reveals that, among the 7 main factors at a significance level of 0.000, the built environment factor (coefficient: 0.243), the ecological factor (coefficient: 0.249), the visual factor (coefficient: 0.206), the psychological factor (coefficient: 0.142), and the

policy and institutional factor (coefficient: 0.141) had the most significant relationships and effects on citizens' vitality in the urban spaces of Poldokhtar. The existence of significant relationships at this level indicates that the vitality of Poldokhtar's urban space is the simultaneous outcome of the quality of the built environment, ecological conditions, visual attractions, people's subjective perceptions, and the effectiveness of managerial institutions.

Conclusion

The analysis of urban vitality outcomes in Poldokhtar indicates that the built environment exerts a more significant influence on the quality of citizens' daily experiences than any other factor. The organization of public spaces, the continuity of movement pathways, the quality of urban furniture, and the feasibility of pedestrian mobility across different neighborhoods directly affect the frequency of presence, social interaction, and collective liveliness. In areas of the city where behavioral and spatial infrastructure has been more appropriately designed, residents exhibit a greater tendency to occupy urban spaces, and this active presence reinforces vitality at both micro and macro scales. Conversely, parts of the city suffering from physical deterioration, inadequate maintenance, or inefficient design not only diminish visual tranquility but also reduce the level of urban vitality by lowering perceived security and limiting opportunities for social interaction. Ecological factors also play a fundamental role in shaping urban vitality in Poldokhtar. Air quality, the availability of green spaces, access to natural environments, and the presence of shade and thermal comfort in passageways all impact citizens' lived experience. Due to its warm climate and prolonged summers, Poldokhtar—more than many other Iranian cities—requires the enhancement of environmental factors to establish comfort. Furthermore, visual factors play a significant role in shaping a positive perception of the city. The visual harmony of buildings, the orderliness of urban layout, spatial legibility, and the quality of the streetscape are among the elements that can generate a sense of beauty, tranquility, and attractiveness within the city. At a deeper level, psychological and perceptual factors play a critical role in citizens' experience of happiness within the urban environment. A sense of security, belonging, tranquility, memorability, and satisfaction with quality of life are among the subjective elements that render urban spaces meaningful and pleasant for residents.

Key words: Vitality, Liveliness, Sustainable Development, Urban Space, Poldokhtar.

References

- Allahyari, S., & Shakoor, A. (2025). Analysis of Family Factors Affecting Urban Poverty Using Structural Equation Modeling (Case Study: Poldokhtar, Lorestan). *Geography and Regional Urban Planning*, 15(57), 1-28. <https://doi.org/10.22111/gaij.2025.52438.3295> (In Persian)
- Ballas, D., (2013). What makes a 'happy city'? *Cities*, 32, 39–50.
- Borghesi, S. and Vercelli, A., (2012). Happiness and health: two paradoxes. *Journal of economic surveys*, 26 (2), 203–233. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2010.00635.x>
- Brulé, G., & Veenhoven, R. (2014). Freedom and happiness in nations. Why the Finns are happier than the French. *Psychology of Well-Being: Theory Research and Practice*, 4, 17.
- Cairnes, L. (2019). *The Compact City: A Sustainable Urban Form*; Urban Design International: Palgrave Macmillan, UK, 1, 293–294.
- Chang, E. C. Yu, T. Lee, J. Kamble, S. V. Batterbee, C. N. H. Stam, K. R. Chang, O. D. Najarian, A. S. M. and Wright, K. M. (2018), Understanding the Association Between Spirituality, Religiosity, and Feelings of Happiness and Sadness Among HIV-Positive Indian Adults: Examining Stress-Related Growth as a Mediator, *Journal of Religion and Health*, 57 (3): 1052- 1061. <https://doi.org/10.1007/s10943-017-0540-8>
- Chen, C. W. (2023). Can smart cities bring happiness to promote sustainable development? Contexts and clues of subjective well-being and urban livability. *Developments in the Built Environment*, 13, 1001- 1008. <https://doi.org/10.1016/j.dibe.2022.100108>
- Council, S. (2021). Healthy China 2030. Available online: http://www.gov.cn/xinwen/2016-10/25/content_5124174.htm (accessed on 12 September 2021).
- Duncan, G (2008), Should Happiness-Maximization be the Goal of Government? *Journal of Happiness Studies*, 11(2): 163–178.

- Hekmatnia, H., Mousavi, M. N., Rasouli, M., & Saeedpour, S. (2021). Analysis of Scenarios Affecting the Realization of Happy City Components (Case Study: Urmia City). *Geography and Regional Development*, 19(1), 237-264. <https://doi.org/10.22067/jgrd.2021.50954.0> (In Persian)
- Hezarjaribi, J., & Astinfeshan, P. (2009). An Investigation of Factors Affecting Social Vitality (With an Emphasis on Tehran Province). *Journal of Applied Sociology*, 20(33), 119-146. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1388.20.1.7.9>
- Gao, S., Ge, X., Li, H., & Zhou, H. (2025). Analysis of urban vitality and its driving factors in Zhengzhou's main urban area based on multi-source data and XGBoost. *Ecological Indicators*, 179, 114-121. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2025.114187>
- Johnson, J. and Wood, A. M. (2017), Integrating Positive and Clinical Psychology: Viewing Human Functioning as Continua from Positive to Negative Can Benefit.
- Kazemi, A., Ahangari, M., Sarlak, K., Akhavan, A., & Razavizadeh, H. (2025). Happy Citizen, Sustainable City: An Examination of the Dimensions of Tehran Municipality's Role. In Proceedings of the 29th National Conference on Urban Planning, Architecture, Civil Engineering, and the Environment. Tehran, Iran. (In Persian)
- Kavandi, S., & Shaddel, T. (2013). The Impact of Geographical Factors on Ethics. *Bioethics Quarterly*, 3(9), 89-121 <https://doi.org/10.22037/bioeth.v3i9.13959>. (In Persian)
- Kuang, B., Yang, H., & Jung, T. (2025). The Impact of Visual Elements in Street View on Street Quality: A Quantitative Study Based on Deep Learning, Elastic Net Regression, and SHapley Additive exPlanations (SHAP). *Sustainability*, 17(8), 3454.
- Kooshali, D., Azeri, A., Parvizi, R., Hosseini, S. (2015). Effect of Environmental Physical Elements in Creating Residential Complex's Vitality for the Enhancement of Social Interactions. *The journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 201(3):255-264. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.08.174> (In Persian)
- Long, Y.; Huang, C. (2019). Does block size matter? The impact of urban design on economic vitality for Chinese cities. *Environ. Plan. B Urban Anal. City Sci.*, 46, 406–422. <https://doi.org/10.1177/2399808317715640>
- Lee, M. and Yoon, K., (2020). Effects of the health promotion programs on happiness. *Sustainability*, 12 (2), 528.
- Malmir M, Khanahmadi M, Farhud D.D. (2017), Dogmatism and Happiness, *Iran J Public Health*, 46(3):326-332.
- Nabati Shahrzaei, F. Z., & Saberi, H. (2024). The Liveliness of Urban Public Spaces in the Hezar Jarib Neighborhood of Isfahan. *Geography and Regional Planning*, 14(56), 41-59. <https://www.jgeoqeshm.ir/article> (In Persian)
- Nasiri, A., Ebrahimi, L., Ramezanipour, M., & Bozorgmehr, K. (2024). Explaining the Status of Happy City Criteria in Urban Planning, Case Study: Salmanshahr City. *Geography (Journal of the Geographical Association of Iran)*, 22(80), 1-18. <https://doi.org/10.22034/iga.2024.709220> (In Persian)
- Nieuwenhuijsen, M. and Khreis, H., (2019). Integrating human health into the urban development and transport planning agenda: a summary and final conclusion. *Cham: Springer International Publishing*, 5(12), 707–718. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-74983-9>
- Parducci, A. (1995), *Happiness, Pleasure, and Judgment: The Contextual Theory and Its Applications*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Pan, J., Zhu, X., & Zhang, X. (2022). Urban vitality measurement and influence mechanism detection in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(1), 46.- 61. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010046>
- Paul, A. (2024). Assessment of metropolitan livability variations using objective-subjective approach. *World Development Sustainability*, 4, 101-117. <https://doi.org/10.1016/j.wds.2024.100135>
- Sadat Siadati, F., & Karimifard, L. (2021). Investigating and Reinterpreting the Continuity of Urban Life at Night Based on the Vitality and Liveliness of 24-Hour Urban Spaces; Case Study: Darband Neighborhood. *Urban Management*, 17(50), 99-123. <http://ijurm.imo.org.ir/article-1-2166-fa.html> (In Persian)
- Sadeghpour, F., Ranjbar, E., Esmaeilinasab, M., Valiloo, M.H.S., Nieuwenhuijsen, M.J. (2024), Streets and Stress: A Pilot Study on How Quality and Design of Streets Impacts on Urban Stress. *HERD*. 2024 Jan;17(1), 224-248. <https://doi.org/10.1177/19375867231200584> (In Persian)

- Sadeghi, Kh., Bazrafshan, J., Hajinejad, A., & Yasouri, M. (2020). Factors Affecting the Vitality and Liveliness of Rural Households (Case Study: Fuman County). *Journal of Rural Research*, 11(2), 250-269. https://jrur.ut.ac.ir/article_75412.html (In Persian)
- Sadeghi, Kh., Hajinejad, A., Bazrafshan, J., & Yasouri, M. (2022). Geography of Vitality: Spatial Analysis of Vitality Influenced by Socio-Economic Factors at the Rural District Level (Case Study: Villages of Torbat-e Heydarieh County). *Journal of Rural Research*, 13(4), 700-715. <https://doi.org/10.22059/jrur.2022.343590.1747> (In Persian)
- Statistical Center of Iran. (2016). Detailed Results of the General Population and Housing Census: Lorestan Province. Tehran: Statistical Center of Iran.
- Tu, W.; Zhu, T.; Xia, J.; Zhou, Y.; Lai, Y.; Jiang, J.; Li, Q. (2020). Portraying the spatial dynamics of urban vibrancy using multisource urban big data. *Comput. Environ. Urban Syst.*, 80, 101-118. <https://doi.org/10.1016/j.compenvurbsys.2019.101428>
- Parducci, A. (1995), Happiness, Pleasure, and Judgment: The Contextual Theory and Its Applications. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ura, K, et al. (2015). Provisional Findings of 2015 GNH Survey. Thimphu: The Centre for Bhutan Studies
- Veenhoven, R. (2017), Greater Happiness for a Greater Number: Did the Promise of Enlightenment Come True? *Soc Indic Res* 130, 9–25. <https://doi.org/10.1007/s11205-015-1128-x>
- Wang, Z., Wang, X., Liu, Y., & Zhu, L. (2024). Identification of 71 factors influencing urban vitality and examination of their spatial dependence: A comprehensive validation applying multiple machine-learning models. *Sustainable Cities and Society*, 108, 105491. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2024.105491>
- Weijts-Perrée, M., Dane, G., and van den Berg, P., (2020). Analyzing the relationships between citizens' emotions and their momentary satisfaction in urban public spaces. *Sustainability*, 12 (19), 7921. DOI:[10.3390/su12197921](https://doi.org/10.3390/su12197921)
- Yue, W.; Chen, Y.; Thy, T.M.; Fan, P.; Zhang, W. (2020). Identifying urban vitality in metropolitan areas of developing countries from a comparative perspective: Ho Chi Minh City versus Shanghai. *Sust. Cities Soc*, 65, 102-109. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2020.102609>

عوامل کلیدی مؤثر بر شادابی شهروندان در فضاهای شهری (نمونه موردی: شهر پلدختر)

صادق الهیاری^۱

مقاله پژوهشی

چکیده

این پژوهش، به دنبال شناسایی عوامل و ارائه راهکارهایی برای ایجاد شهری شاداب‌تر و مطلوب‌تر برای شهروندان پلدختر است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری، مردم محلی و شهروندان شهری در شهر پلدختر بوده است و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، تعداد ۳۸۲ نفر از ساکنان این شهر انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات، با توجه به مدل-ها و هدف تحقیق، از پرسش‌نامه و مصاحبه ساختاریافته استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات، از مدل رگرسیون لجستیک (روش LM-نیوتن-مارکارد-رافسون) در نرم‌افزار ایویوز و مدل رادار استفاده شد. نتایج پژوهش گویای آن بود که از بین ۷ عامل اصلی و کلی در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ عامل محیط ساخته شده با ضریب تأثیر (۰/۲۴۳)، عامل اکولوژیکی با ضریب تأثیر (۰/۲۴۹)، عامل بصری با ضریب تأثیر (۰/۲۰۶)، عامل ذهنی با ضریب تأثیر (۰/۱۴۲) و عامل سیاسی و نهادی با ضریب تأثیر (۰/۱۴۱) بیشترین ارتباط و اثرات را بر شادابی شهروندان در فضاهای شهر پلدختر داشته‌اند. نتایج متغیرها نیز نشان داد که قابلیت پیاده‌روی در شهر و فضاهای تفریحی و اوقات فراغت شهری، محیط خوش‌منظره/چشم‌انداز جذاب محله و شهر، فضای سبز شهری و محلات سبز و شاد در فضای شهر، دسترسی مناسب شهروندان به فضای پاک و سبز، وجود مبلمان شهری مناسب، مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر شادابی شهری در فضای شهر پلدختر بوده‌اند. نتایج تحقیق در مورد راهکارهای افزایش شادابی نیز نشان داد که از ۱۵ راهکار شناسایی شده، ۵ راهکار احیای فضاهای شهر برای کاربری فرهنگی، تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، افزایش امنیت و حس تعلق خاطر شهروندان، طراحی پیاده‌راه‌های سبز با مبلمان شهری و توسعه فضاهای سبز خطی در امتداد رودخانه کشکان، مهم‌ترین راهکارهای افزایش شادابی شهر پلدختر هستند.

جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای
پاییز ۱۴۰۵، سال ۱۶، شماره ۶۰
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۲۰
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۲/۱۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۴/۰۹
تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۵/۰۴/۲۱
صفحات: ۱۶۹-۱۹۴

واژه‌های کلیدی:

شادابی، سرزندگی، توسعه پایدار، فضای شهری، پلدختر.

مقدمه

شهرها به عنوان نیروی محرکه جامعه برای نوآوری، خلاقیت و توسعه شناخته می‌شوند. از طرف دیگر، چالش‌های جدی اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی را نیز ایجاد می‌کنند (Nieuwenhuijsen & Khreis, 2019: 708). مطالعات نشان داده‌اند که شهرها و ویژگی‌های محیط شهری، بر سلامت ساکنان و حالات عاطفی آن‌ها تأثیر می‌گذارد (Sadeghpour et al, 2024: 225). این امر به طور فزاینده‌ای برای سیاست‌گذاران، طراحان شهری و معماران اهمیت پیدا می‌کند تا شهرهایی قابل سکونت طراحی کنند که از کیفیت بالای زندگی پشتیبانی کنند؛ احساسات مثبت را برانگیزند و شادی شهروندان را ارتقا دهند (Weijjs-Perrée et al, 2020: 7921)؛ چرا که شادابی، قضاوت و ارزیابی فرد از کیفیت زندگی و محیط فرد است (صادقی و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۰۰). جنبش

«شهرهای شاد» که از سال ۱۹۸۶ توسط سازمان بهداشت جهانی تأیید شده است، بر اهمیت شادی شهری برای کیفیت کلی زندگی مردم تأکید دارد و در عین حال، شادی افراد عمیقاً تحت تأثیر فضاهای افراد و محیط اطراف قرار دارد (Borghesi, S. & Vercelli, 2012: 205)؛ چرا که کیفیت شهر و فضاهای شهری، عاملی مؤثر بر شادی بوده و میزان شادی در فضاهای شهری نیز می‌تواند نمودی از کیفیت فضاها باشد (نصیری و همکاران، ۱۴۰۳: ۱)؛ لذا سطح سلامت فضاهای شهری، یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر شادی است و همبستگی مثبتی بین شادی و سلامت فضاهای شهری وجود دارد (Ballas, 2013: 41). شادابی شهری به‌عنوان یکی از شاخص‌های مهم کیفیت زندگی در شهرها، تأثیر بسزایی بر رضایت شهروندان و توسعه پایدار شهری دارد. در پیشینه شهرنشینی جهانی، شناسایی شادابی شهری، یک شاخص کلیدی برای سنجش توسعه پایدار شهری و کیفیت فضاهای شهری و سکونتگاه‌های انسانی، از ابعاد چندگانه و تحلیل مکانیسم‌های محرک آن بسیار مهم است (Gao et al, 2025: 115). فضاهای شهری به‌عنوان بستر اصلی تعاملات اجتماعی و زندگی روزمره، تأثیر زیادی بر احساس رضایت و شادابی شهروندان دارد. در شهر پلدختر، با وجود اهمیت تاریخی و فرهنگی، کمبود توجه به عوامل مؤثر بر شادابی و کیفیت فضای شهری مشاهده می‌شود که این موضوع می‌تواند منجر به کاهش کیفیت زندگی و افزایش مشکلات اجتماعی گردد. در واقع شهر پلدختر، با وجود قدمت تاریخی و اهمیت فرهنگی، فضای شهری به اندازه کافی جذاب و شاداب نیست و شهروندان احساس می‌کنند امکانات و شرایط محیطی مناسب برای زندگی شاد و راحت فراهم نیست. این موضوع باعث کاهش نشاط اجتماعی، کاهش کیفیت زندگی و حتی بروز مشکلات روانی و اجتماعی شده است. در سال‌های اخیر، ایجاد بزرگراه خرم‌آباد-پل زال (اندیمشک) باعث انزوای جغرافیایی این منطقه گردیده و نتیجه آن مهاجرت تعداد زیادی از مردم به سایر شهرهای استان یا به تهران و شهرهای بزرگ بوده است. این شهرستان، مقام اول را از نظر بیکاری در بین سایر شهرهای استان لرستان دارد. نبود کارخانجاتی که بتواند نیروی انسانی کافی جذب نماید، عدم توجه به صنعت گردشگری در این شهرستان با توجه به وجود جاذبه‌های منحصربه-فرد، وجود کشاورزی دیم و کثرت جوانان بیکار و گاه دارای مدارک دانشگاهی، پلدختر را به شهری مهاجرفرست تبدیل کرده است. این عوامل در کنار ویرانی‌های سیل سال ۱۳۹۸ و مشکلات اقتصادی و فرهنگی در این شهرستان، شادابی و سرزندگی مردم را دچار چالش جدی نموده است. با توجه به این مسئله، نیاز است که عوامل تأثیرگذار بر شادابی مردم در فضای شهری پلدختر، به‌صورت دقیق بررسی شود تا بتوان راهکارهایی مؤثر برای بهبود وضعیت فراهم کرد. بدون شناخت درست این عوامل، برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌های شهری نمی‌توانند پاسخگوی نیازهای واقعی مردم باشند تا کیفیت زندگی آن‌ها ارتقا یابد؛ بنابراین، پژوهش حاضر به دنبال شناسایی این عوامل و ارائه راهکارهایی برای ایجاد شهری شاداب‌تر و مطلوب‌تر برای شهروندان پلدختری است؛ چرا که شناخت دقیق این عوامل و بررسی وضعیت موجود، گامی اساسی در جهت ارتقای کیفیت زندگی و ایجاد فضای شهری شاداب و پایدار است.

مبانی نظری

شادابی به معنای محدودتری از لذت ذهنی زندگی و رضایت از زندگی به کار گرفته و تعریف شد (Veenhoven, 2017: 104). شادابی و خوشبختی، از زمان ارسطو و افلاطون نیز مورد بحث قرار گرفته است؛ ولی نقطه شروع برای

^۱ - Happy Town

تعریف علمی شادابی در دهه ۱۹۷۰ آغاز شد (Johnson & Wood, 2017: 338). جرمی بنتام (۱۷۳۲-۱۸۴۸)، شادی را “مجموع لذت و درد” تعریف کرده است. از نظر بروئل و وینهوون (۲۰۱۴) شادی و شادابی، شامل جنبه‌های ذهنی افراد و تصوّرات و ادراکاتی است که در ذهن آن‌ها می‌تواند با استفاده از پرسش‌های ذهنی مورد ارزیابی قرارگیرد (Brule & Veenhoven, 2014: 17). از نظر رایان و فردریک (۱۹۹۷)، شادابی به‌عنوان زنده‌دلی و انرژی نشأت‌گرفته از خود فرد، با علت درونی و تحت‌تأثیر عوامل روحی و جسمی قرار دارد. ون‌هوهون (۲۰۰۷) از شادابی به‌عنوان رفاه و کیفیت زندگی استفاده می‌کند و شادابی را به‌عنوان قضاوت کلی یک شخص در مورد کیفیت زندگی خود تعریف می‌کند. جامع‌ترین و در عین حال عملیاتی‌ترین تعریف شادی را وینهوون (۱۹۸۸) ارائه می‌دهد. به‌نظر او، شادمانی به قضاوت فرد از درجه یا میزان مطلوبیت کیفیت کل زندگی اطلاق می‌گردد (Veenhoven, 2017: 105).

از یک نظر دیگر، شادابی به‌عنوان شاخصی در نظر گرفته شده است که سطح توسعه را اندازه‌گیری می‌کند و بیان جامعی از کیفیت توسعه را ارائه می‌دهد (Yue et al, 2020: 105). این شاخص به‌طور گسترده در جامعه‌شناسی، معماری، برنامه‌ریزی و طراحی شهری و روان‌شناسی محیطی برای نشان دادن برداشت‌های مختلف از شادابی و سرزندگی استفاده می‌شود (Weijs-Perrée, et al, 2020: 79).

ایجاد سرزندگی شهری، مدت‌هاست که مورد توجه برنامه‌ریزان شهری بوده است. لونگ و هانگ (۲۰۱۹) درخصوص شادابی و فضای شهری خاطرنشان‌کنند که سرزندگی و شادابی مکانی از مکان‌ها، مردم و فعالیت‌های آن‌ها که عناصر اساسی سرزندگی شهری هستند، مشتق می‌شود (Long & Huang, 2019: 410)؛ بدین معنی که سرزندگی شهری جذابیت، تنوع عملکردی و تحرک فضای شهری را نتیجه فعالیت‌ها و تعاملات انسانی توصیف می‌کند (Tu et al, 2020: 106). فضاهای شهری پُرجنب‌وجوش از فعالیت‌های متنوع انسانی پشتیبانی می‌کنند، ارتباطات و تعامل اجتماعی را ارتقا می‌دهند و حس امنیت و تعلق به فضاهای شهری را در بین ساکنان افزایش می‌دهند و از این طریق، به رفاه ساکنان و ارتقای توسعه پایدار شهری کمک می‌کنند (Council, 2021: 12). در علوم مختلف، نظریات مختلفی درخصوص شادابی و شادابی شهری آورده شده است. به تبعیت از آن نیز، تعبیر متفاوتی از شادابی و خصوصیات آن ارائه شده است. در نظریه شادابی و توسعه پایدار شهری و در دستور کار جدید شهری، شادابی و سرزندگی به‌عنوان یکی از ویژگی‌های یک شهر پایدار ذکر شده است (Cairnes, 2019: 293). سرزندگی شهری به‌عنوان موتور توسعه یک شهر، به شاخص مهمی از کیفیت توسعه شهری تبدیل شده است (Paul, 2025: 115).

1- Jeremy Bentham

2- Ryan and Frederick

3- Veenhoven

شکل ۱. نظریات شادابی و سرزندگی شهری
(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴)

لی^۱ و همکاران (۲۰۲۱)، ضمن بررسی تأثیر شادابی بر توسعه پایدار، تأیید کرده‌اند که امکانات فرهنگی، ورزشی، آموزشی، پزشکی و حمل‌ونقل، نقش مثبتی در سرزندگی دارند و توسعه پایدار ضمن فراهم کردن زیرساخت‌های فوق، به شادابی و سرزندگی شهری کمک می‌کند.

کانگ^۲ و همکاران (۲۰۲۵)، بیان داشتند که سرزندگی شهری، نیروی محرکه توسعه پایدار شهری است و بر رفاه ساکنان آن تأثیر می‌گذارد. برای درک و ارزیابی بهتر آن، سرزندگی شهری را از منظر ارگانیک شهر تعریف کرده و چارچوب مفهومی و ارتباط بین شادابی شهری و مفاهیم مرتبط با توسعه پایدار شهری را در قالب شکل (۲) ارائه کردند که در نهایت سلامت، زیست‌پذیری و امنیت را برای شهروندان و ساکنان شهری به همراه خواهد داشت. به عنوان یک سیستم پیچیده، فرضیه خطی رابطه بین سرزندگی شهری و عوامل مؤثر بر آن و توسعه پایدار شهری وجود دارد.

شکل ۲. ارتباط بین شادابی شهری و مفاهیم مرتبط با توسعه پایدار شهری
(منبع: گانگ و همکاران، ۲۰۲۵)

^۱- Lee

^۲- Kuang

از دیگر نظریات ارائه شده در زمینه شادابی و سرزندگی، نظرات محققان هدیونیزم (لذت گرایانه) می باشد. در این دیدگاه، شادابی به عنوان یک تعادل لذت بر تعریف و بررسی می شود (Parducci, 1995: 142). دانیل هیبرون کسه دسته از نظریه های لذت گرا را تشخیص می دهد، دو نظریه اول آن را از لورنس سامنر و آخری را از فردفلدمین وام می گیرد. سامنر تئوری های لذت را به عنوان درونی (ذاتی) یا بیرونی دسته بندی می کند. نظریه های ذاتی لذت ادعا می کنند که یک احساس مشترک تحلیل ناپذیر برای همه تجربه های لذت بخش وجود دارد. نظریه های بیرونی لذت ادعا می کنند که این نگرش نسبت به موضوع تجربه، یک احساس خاص است که این باعث تجربه لذت بخش می شود (صادقی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۶۶).

در روان شناسی شادابی، یک عامل اساسی در سلامت روان است و دستیابی به شادابی، از اولین نیازها و خواسته های انسانی می باشد (Chang et al, 2018: 1055). از نظر روان شناسی، شادابی حالت ذهنی و مفهومی است برای بیان احساسات ناپایدار و همچنین رضایت پایدار از زندگی که در حوزه «انگیزش و هیجان» بررسی، تبیین، تحلیل و تعریف می شود (Veenhoven, 2017: 12). شادابی، از منظر روان شناسان، به سه عامل وابسته اما مستقل تقسیم می شود: رضایت ذهنی، رضایت از زندگی و عدم وجود افسردگی و اضطراب (Duncan, 2008: 166). در نظریات روان شناسان بر شاخص هایی چون: اعتماد به نفس، نظم و انضباط در کارها، توانایی ارائه راه حل منطقی برای حل مشکل، توانایی انجام مسئولیت واگذار شده، رضایت از سطح آگاهی، خوش بینی به آینده و امنیت خاطر از آینده تأکید می شود.

در نظریات جامعه شناسی، شادابی بیشتر به معنی کیفیت زندگی مورد بحث قرار گرفته است (Veenhoven, 2017: 13). جامعه شناسان، در بررسی شادابی بر ابعاد عینی و ذهنی و ادراک و تجربه های خوشایند فرد در گذشته تأکید داشته اند. به عبارتی، شادابی یکی از خلقیات اساسی در زندگی فرد است که نقش مهمی در چارچوب روانی و اجتماعی او ایفا می کند (هزار جریبی و آستین افشان، ۱۳۸۸: ۱۲۸). جامعه شناسان، اساساً شاخص هایی چون: امنیت اجتماعی، انسجام و اعتماد اجتماعی، تعلق مکانی و سطح سلامت و آموزش را که وابستگی زیادی با کیفیت زندگی دارد را به عنوان عوامل مؤثر بر افزایش شادی افراد در نظر گرفته اند.

در معماری و جغرافیا، معمولاً برای تعریف شادابی و سرزندگی از مفاهیمی مانند: سرزندگی، قابل تحمل بودن و بهبود کیفیت و رفاه ذهنی استفاده می شود (Kooshali et al, 2015: 256). براساس نظر جغرافی دانان، طیف وسیعی از عوامل اجتماعی، روان شناختی، اقتصادی، فرهنگی، کالبدی-زیست محیطی و جغرافیایی نیاز است و زمانی که این عوامل در سطح کافی در دسترس باشد می توان احساس شادابی نمود (Ura et al, 2015: 78). برخی دیگر از جغرافی دانان عواملی چون: آب و هوا، سرما و گرما، خشکی و رطوبت، جنگلی یا کوهستانی بودن یا دشت و کویری بودن، شرایط فیزیکی محله و مسکن، تراکم افراد در مسکن، آلودگی هوا، آلودگی صوتی و یا زیبایی و زشتی محیط زندگی، معماری منازل و غیره را که هر کدام به نحوی بر روحیات و روان انسان تأثیرگذار هستند را، از عوامل مهم شادابی می دانند (کاوندی و شاددل، ۱۳۹۲: ۹۱).

روان شناسی مثبت گرا، پدیده های روان شناختی را در سطوح مختلف مدنظر قرار می دهند و از مطالعه تجربیات انتزاعی مثبت، مانند: شادی، سعادت و خوش بینی گرفته تا مطالعه ویژگی های شخصیتی مثبت، مانند: شجاعت و

حکمت و مطالعه نهادهای مثبت مانند ساختارهای اجتماعی که می‌توانند مدنیت و شهروندی مسئولانه را پرورش دهند، مدنظر قرار دادند (Chang et al, 2018: 1053). از زمان ظهور روان‌شناسی مثبت، شادابی به‌عنوان یک موضوع اصلی در مطالعات علمی این دیدگاه مورد توجه و مطالعه قرار گرفته‌است. از نظر آن‌ها شادابی، عاملی اساسی در سلامت روان است و اشاره به اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت رفاه افراد دارد. برخی محققان این علم، شادابی و خوشبختی را (به مفهوم رفاه ذهنی افراد) به‌عنوان خلق‌وخوی ارثی افراد در نظر می‌گیرند. عده‌ای دیگر، شادی را به‌عنوان یک نوع احساس در نظر می‌گیرند و برخی شادی را به‌عنوان ارزیابی شناختی افراد معرفی می‌کنند (Malmir et al, 2017: 327). نوع عامل و شاخص‌های شادابی به‌صورت‌های مختلفی ارائه شده که نمونه‌هایی از آن در جدول شماره ۱ آمده‌است.

جدول ۱- عوامل شادی در فضاهای شهری

ابعاد/عامل	شاخص/متغیر	منابع
کالبدی و محیطی	زیبایی بصری، طراحی فضاهای عمومی، نور، رنگ، سرسبزی و تنوع کاربری پارک‌ها، مسیرهای پیاده، مبلمان شهری، آب‌نما	صادقی و همکاران (۱۳۹۹)؛ بالاس (۲۰۱۳)؛ چن (۲۰۲۳)
اجتماعی و فرهنگی	تعاملات اجتماعی، حس همبستگی، مشارکت و فعالیت‌های فرهنگی جشن‌ها، بازارچه‌ها، فضاهای فرهنگی محله‌ای	جانو و همکاران (۲۰۲۵)
اقتصادی	اشتغال، عدالت اقتصادی و دسترسی به خدمات شهری فرصت‌های شغلی محلی، بازارهای محله‌ای	وانگ و همکاران (۲۰۲۴)
مدیریتی و حکمرانی شهری	سیاست‌های شهری، برنامه‌ریزی مشارکتی و شفافیت شوراهای محله، بودجه‌ریزی مشارکتی	لی و یون (۲۰۲۰)
روان‌شناختی	احساس امنیت، آرامش و رضایت از فضا نورپردازی مناسب، حضور مردم، کاهش جرم	کانگ و همکاران (۲۰۲۵)
زیست‌محیطی	کیفیت هوا، فضای سبز، کاهش آلودگی و سروصدا پارک خطی، دوچرخه‌سواری، شهر سبز	پان و همکاران (۲۰۲۲)
عوامل ذهنی	سازگاری و انعطاف‌پذیری، اعتماد و مشارکت، هویت مکان، تصویر شهر، رضایت از کیفیت، سازگاری؛ تعادل بین نیازهای اولیه روزانه و اوقات فراغت	حکمت‌نیا و همکاران (۱۴۰۰) پائول (۲۰۲۴)

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴ (براساس ادبیات پژوهش)

حکمت‌نیا و همکاران (۱۴۰۰) در قالب تحلیل‌های توصیفی و استنباطی، به بررسی و تحلیل سناریوهای مؤثر بر تحقق‌پذیری مؤلفه‌های شهر شاد پرداختند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که زیباسازی بصری شهر، دسترسی و حمل و نقل، مسکن، حیات و سرزندگی، حس امنیت، تعاملات اجتماعی، قلمروگرایی و حس تعلق، فضای سبز و طبیعت، بهداشت محیط، فضاهای گردشگری، فضاهای بازی و ورزش و درآمد و اشتغال، مهم‌ترین متغیرهایی هستند که می‌توانند بر شادی شهروندان تأثیرگذار باشند.

سادات سیادت و کریمی‌فرد (۱۴۰۰) در مطالعه خود با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی، به بررسی و بازخوانش تداوم زندگی شهری در شب مبتنی بر شادابی و سرزندگی فضاهای شهری پرداختند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که بین شاخص‌های احساس امنیت، دسترسی به وسایل حمل‌ونقل عمومی، نظافت و پاکیزگی، تنوع فعالیت‌ها و جذاب

و هیجان انگیز بودن آن‌ها، کاربری‌های وضع موجود، زیبایی و جذابیت یک فضای شهری، داشتن حق انتخاب، افزایش ساعت عملکرد فعالیت‌ها، امکان تجمع گروهی، امکان قابلیت پیاده‌روی در یک فضای شهری و میزان شادابی، رابطه مثبت و خطی وجود دارد.

نباتی شهرضایی و صابری (۱۴۰۳)، با استفاده از رگرسیون خطی و همبستگی پیرسون، به بررسی سرزندگی فضاهای عمومی شهری محله هزارجریب اصفهان پرداختند و به این نتیجه رسیدند که تمام شاخص‌های شناسایی شده، تأثیر معناداری بر سرزندگی کل دارند؛ اما شاخص مبلمان شهری، بیشترین تأثیرگذاری را در سرزندگی محله داشته‌است. از سوی دیگر، شاخص‌های ترکیبی نفوذپذیری، آسایش و راحتی، آسایش اقلیمی، انعطاف‌پذیری و فضای سبز، تأثیر بیشتری بر سرزندگی فضاهای عمومی شهری داشته‌اند.

نصیری و همکاران (۱۴۰۳)، در پژوهشی به صورت توصیفی-تحلیلی، به بررسی و تبیین وضعیت معیارهای شهر شاد در برنامه‌ریزی شهری پرداختند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که زیباسازی بصری شهر، دسترسی و حمل و نقل، مسکن، حیات و سرزندگی، حس امنیت، تعاملات اجتماعی، قلمروگرایی و حس تعلق، فضای سبز و طبیعت، بهداشت محیط، فضاهای گردشگری، فضاهای بازی و ورزش و درآمد و اشتغال، مهم‌ترین متغیرهای محیطی هستند که می‌توانند بر شادی شهروندان تأثیرگذار باشند.

کاظمی و همکاران (۱۴۰۴)، در مقاله خود با عنوان: «شهروند شاد، شهر پایدار»، به نقش شهرداری تهران در این زمینه پرداخته و نتیجه گرفته‌اند که شرایط مناسبی در شهر تهران و کشور ایران از نظر شادی عمومی وجود ندارد و مدیران شهری می‌بایست با برنامه‌ریزی‌های دقیق و قابل اجرا در بلندمدت و کوتاه‌مدت، این مشکل بزرگ را که می‌تواند منشأ مشکلات بزرگ‌تری در سطح جامعه، شهر و کل کشور باشد را حل نمایند.

پان^۱ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی با روش‌های تحلیل فضایی GIS سنجش سرزندگی شهری و شناسایی مکانیسم‌های تأثیرگذار در چین را مورد بررسی قرار دادند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که مقیاس شبکه، سرزندگی شهری الگوی توزیع فضایی «پراکندگی زیاد، تراکم کوچک» را نشان می‌دهد که دارای ویژگی‌های تمایز قابل توجهی در مقیاس شهر و سلسله‌مراتب است. در مقیاس منطقه اداری، سرزندگی کلی شهرهای سطح استان و بالاتر در چین زیاد نیست و تفاوت‌های فضایی زیاد است؛ همچنین، تفاوت فضایی در سرزندگی شهری، تحت تأثیر ویژگی‌های داخلی و محیط خارجی قرار دارد.

چن^۲ (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای با استفاده از رویکرد کمی، به بررسی شهرهای هوشمند برای شادی و سرزندگی و ترویج توسعه پایدار با استفاده از رفاه ذهنی و زیست‌پذیری شهری پرداختند و به این نتیجه رسیدند که توسعه شهر هوشمند، فراتر از کاربردهای ناب فناوری‌های هوشمند بوده و نیازمند ادغام مؤثر رفاه انسانی، مناظر اجتماعی و محیط ساخته شده برای ایجاد زندگی شاد و پایدار است. شادی منعکس‌کننده کیفیت زندگی شهروندان می‌تواند دروازه‌ای برای پایداری و افزایش زیست‌پذیری شهری باشد.

وانگ^۳ و همکاران (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای با استفاده از حداقل مربعات جزئی و رگرسیون چندمتغیر، به بررسی عوامل مؤثر بر سرزندگی شهری و بررسی وابستگی مکانی آن‌ها پرداختند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که عوامل مؤثر بر

^۱- Pan

^۲- Chen

^۳- Wang

سرزندگی شهری، به ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فضای مجازی و فرهنگی-گردشگری قابل تقسیم است. حمل و نقل، مورفولوژی، عملکرد و جغرافیا، از عوامل کلیدی مؤثر بر سرزندگی شهری هستند.

پائول^۱ (۲۰۲۴) در تحقیق خود با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی و رویکرد عینی-ذهنی، به ارزیابی تغییرات زیست‌پذیری و شادابی کلان‌شهرهای جهان پرداخت. نتایج مطالعه وی نشان داد که تفاوت قابل توجهی بین شاخص‌های شادابی شهری در سراسر جهان وجود دارد. از نظر وی، دسترسی به حمل و نقل، شبکه معابر، محیط پیرامون از جمله شاخص‌های عینی و رفاه مالی، ثبات و برابری اجتماعی، فرصت‌های تحصیلی و فرصت‌های فرهنگی و اوقات فراغت و تفریح، از مهم‌ترین شاخص‌های شادابی و زیست‌پذیری شهری هستند.

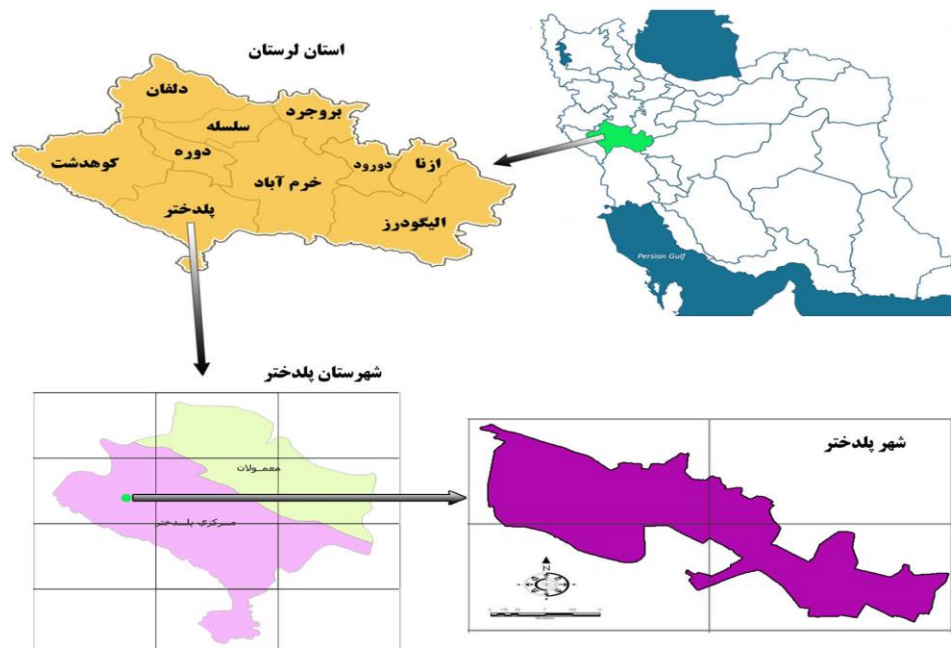
گائو و همکاران (۲۰۲۵)، در مطالعه خود، به تحلیل سرزندگی شهری و عوامل محرک آن در منطقه شهری اصلی «ژنگژو» براساس داده‌های چندمنبعی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که حمل و نقل، شبکه مصرف برق، تراکم جمعیت و سرزندگی اقتصادی، عامل اصلی محرک شادابی شهری است و روابط غیرخطی پیچیده و اثرات آستانه‌ای در بین عوامل محرک وجود دارد.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان پلدختر، یکی از شهرستان‌های استان لرستان است. شهر پلدختر، در بخش مرکزی شهرستان و به عنوان مرکز شهرستان پلدختر می‌باشد، شهرستان پلدختر، دارای چهاردهستان به مرکزیت پلدختر و بخش معمولان دارای سه دهستان با مرکزیت معمولان می‌باشد که طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت این شهرستان ۷۷۷۶۴ نفر (۳۰۰۱۲ خانوار) بوده است. ۳۵۹۲۴ نفر (۱۹۲۸۸ خانوار) در نواحی شهری و ۴۱۸۴۰ نفر (۱۰۷۲۴ خانوار) در نواحی روستایی و در دو شهر معمولان و پلدختر زندگی می‌کنند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). معیشت اصلی مردم این شهرستان، مبتنی بر بخش کشاورزی و فعالیت‌های مرتبط با آن می‌باشد. دو رودخانه مهم «کشکان» و «سیمره»، در این منطقه جریان دارند که در تأمین آب کشاورزی نقش بسیار مهمی ایفا می‌کنند (الهیاری و شکور، ۱۴۰۴: ۱۳). این شهر، در کنار جاده قدیم تهران به جنوب ایران قرار دارد. در شکل شماره (۲)، نقشه موقعیت جغرافیایی شهر پلدختر آورده شده است.

1- Paul

2- Gao

شکل ۳. نقشه موقعیت جغرافیایی شهر پلدختر

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴)

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری، مردم محلی و شهروندان شهری در شهر پلدختر بوده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، تعداد ۳۸۲ نفر از ساکنان این شهر انتخاب شد. برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات، با توجه به مدل‌ها و هدف تحقیق، از پرسش‌نامه و مصاحبه ساختاریافته استفاده شد. روایی پرسش‌نامه، با استفاده از روایی محتوای سنجیده شد و مورد تأیید قرار گرفت که توسط افرادی متخصص در موضوع مورد مطالعه تعیین شد. به منظور سنجش پایایی، از یک نمونه اولیه شامل ۵ پرسش‌نامه، پیش‌آزمون گرفته شد و میزان ضریب اعتماد، با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد. آلفای به دست آمده کل، ۰/۹۰ بود که بالاتر از ۰/۷۰ و نشان‌دهنده قابل قبول بودن پایایی ابزار سنجش می‌باشد (جدول ۲).

جدول ۲- آلفای به دست آمده مؤلفه‌ها و شاخص‌ها

مؤلفه	تعداد شاخص	آلفای به دست آمده
محیط ساخته شده	۶	۰/۸۷
عوامل اکولوژیکی	۴	۰/۹۳
عوامل بصری	۵	۰/۹۱
عوامل اجتماعی	۷	۰/۹۰
عوامل ذهنی	۶	۰/۹۴
عوامل سیاسی و نهادی	۹	۰/۸۸
عوامل شخصی	۶	۰/۸۹
کل	۴۳	۰/۹۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات، از مدل رگرسیون لجستیک (روش LM - نیوتن-مارکارد-رافسون) در نرم‌افزار ایویوز و مدل رادار استفاده شد.

تجزیه و تحلیل

برای بررسی عوامل کلیدی مؤثر بر شادابی شهروندان در فضاهای شهری، از مدل رگرسیون لجستیک (روش LM - نیوتن - مارکارد-رافسون) در نرم‌افزار ایویوز استفاده شد. در این مدل، متغیر وابسته (شادابی) است و متغیرهای وابسته مجموع ۷ عامل (محیط ساخته شده، عوامل اکولوژیکی، عوامل بصری، عوامل اجتماعی، عوامل ذهنی، عوامل سیاستی و نهادی و عوامل شخصی) و ۳۹ متغیر بوده‌اند.

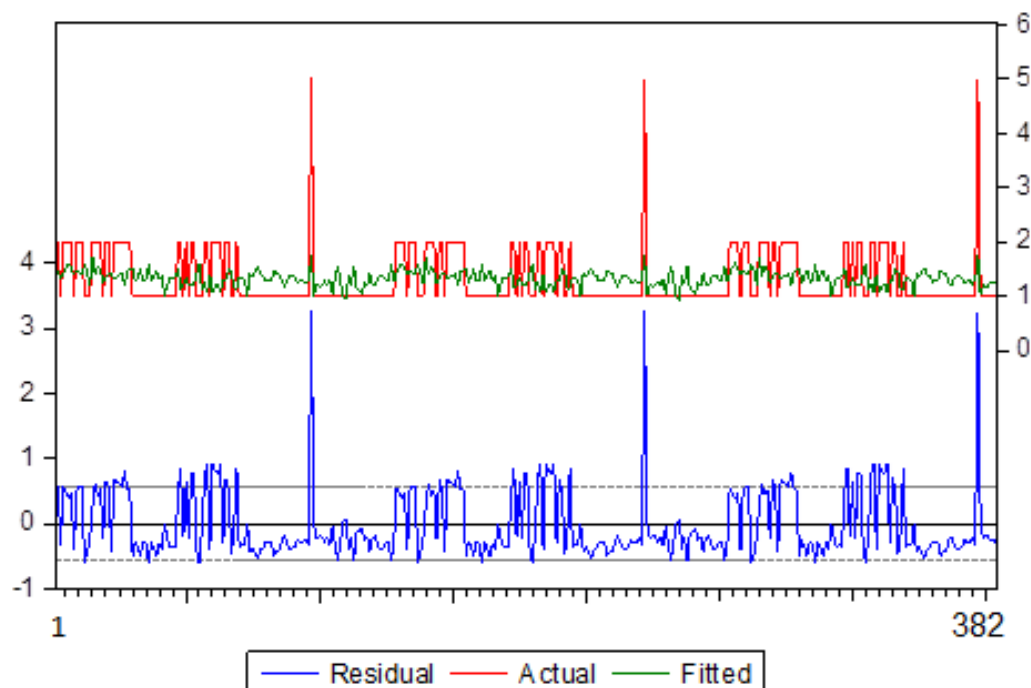
نخستین خروجی در تحلیل الگوی رگرسیون، با استفاده از نرم‌افزار ایویوز، آماره χ^2 برای سنجش معنی‌داری و اعتبار مدل است که از نتیجه اجرای آزمون و مدل HL (Hosmer - Lemeshow) به شرح جدول (۳) به دست آمده است. این آزمون، به آزمون نیکویی برازش (Goodness of fit) مدل رگرسیون لجستیک معروف است و آماره آن از اعمال آزمون χ^2 (کای اسکوئر) بر جدول توافقی عوامل مؤثر اظهار شده و عوامل مؤثر پیش‌بینی شده توسط مدل به دست می‌آید. سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ و آماره χ^2 که برابر است با ۳۲۱/۱۰۸، بیانگر معنی‌داری و اعتبار مدل و نیکویی برازش آن با داده‌های آماری مورد استفاده می‌باشد؛ بنابراین می‌توان گفت که مدل از اعتبار و معناداری قابل قبولی برخوردار می‌باشد.

جدول ۳- آزمون HL برای سنجش اعتبار و معنی‌داری مدل لجستیک

آماره χ^2	سطح معنی‌داری (p)
۳۲۱/۱۰۸	۰/۰۰۱

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴)

در ادامه بررسی اعتبار و معناداری که در شکل (۴) نیز آمده است، اثرات واقعی (رنگ قرمز)، اثرات برازش شده (رنگ سبز) و اثرات باقیمانده (رنگ آبی)، عوامل مؤثر بر شادابی در فضاهای شهری پلدختر در استان لرستان آورده شده است. همان‌طوری که از اثرات واقعی (رنگ قرمز) و اثرات برازش شده (رنگ سبز) مشخص است که هر دو بالای ۱+ قرار گرفته، می‌توان گفت که اثرات بررسی شده نشان‌دهنده رابطه خطی معنی‌دار بین ۷ عامل و ۳۹ متغیر و شادابی خانوارهای شهری در شهر پلدختر وجود دارد.

شکل ۴- ارتباط خطی بین عوامل و متغیرهای مؤثر بر شادابی.

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

پس از اطمینان از اعتبار و برازش مدل و برآوردهای حاصل از آن، در قسمت بعدی از خروجی‌های مدل به ارزیابی نقش هر کدام از متغیرهای مستقل در پیش‌بینی و برآورد متغیر وابسته (شادابی خانوارها) پرداخته می‌شود. نتایج این مدل نشان می‌دهد که از بین ۳۹ متغیر تحقیق، متغیرهای با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ بیشترین ارتباط و اثرات را بر شادابی شهروندان در فضاهای شهر پلدختر داشته‌اند. وجود ارتباط معنی‌داری در این سطح نشان می‌دهد که متغیرهای قابلیت پیاده‌روی در شهر و فضاهای تفریحی و اوقات فراغت شهری، وجود مبلمان شهری مناسب، بهداشت و مدیریت پسماند در فضای شهر، نزدیکی محلات به مراکز تفریحی و دانشگاه‌ها و غیره دارای بیشترین اثرات مثبت و معناداری بر شادابی شهروندان در فضاهای شهر پلدختر داشته‌اند.

بررسی و تحلیل متغیرهای فوق نشان می‌دهد که قابلیت پیاده‌روی در شهر و وجود فضاهای تفریحی و اوقات فراغت، ارتباطی مستقیم با میزان تحرک، تعاملات اجتماعی و احساس تعلق خاطر شهروندان دارد. در بخش‌هایی از پلدختر، مسیرهای پیاده‌روی ایمن، پیوسته و سرزندگی شهری بیشتری وجود دارد (مانند پیاده‌روی در اطراف رودخانه کشکان یا کوهنوردی در دامنه مله‌کوه).

هرچند برخی متغیرها (در سطح معنی‌داری زیر ۰/۰۰۵) نیز بر شادابی شهروندان در فضاهای شهر پلدختر اثرگذار بوده‌اند، ولی اثرات این متغیرها کمتر از متغیرهای فوق بوده‌است. مهم‌ترین این متغیرها شامل: متغیرهای دسترسی مناسب شهروندان به حمل‌ونقل عمومی، رنگ سنگفرش معابر و فضای شهری، سطح پایین جرم و جنایت و ... هستند. این متغیرها سطح معنی‌داری آن‌ها کمتر از سطوح تحت پوشش (۰/۰۰۱ و ۰/۰۰۵) تأثیر کمتری در این زمینه داشته‌اند. نتایج حاصل از متغیرهای توضیحی در ارتباط با متغیرهای مربوط به متغیرهای مؤثر بر شادابی شهروندان در فضاهای شهر پلدختر به‌طور کامل در جدول (۴) آورده شده‌است.

جدول ۴- برآورد مدل لجستیک از متغیرهای مؤثر بر شادابی شهروندان در فضاهای شهری

عوامل	گویه/متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره Z	معنی-داری
محیط ساخته شده	دسترسی مناسب شهروندان به حمل و نقل عمومی	۰/۱۸۶	۰/۰۴۰	۴/۴۹۲	۰/۰۰۲
	ترویج و وجود محل دوچرخه سواری در فضای شهری	۰/۰۸۳	۰/۰۳۸	۱/۸۹۲	۰/۰۰۵
	قابلیت پیاده روی در شهر و فضاهای تفریحی و اوقات فراقت شهری	۰/۳۹۳	۰/۰۳۴	۱۳/۱۱۱	۰/۰۰۰
	وجود مبلمان شهری مناسب	۰/۳۰۱	۰/۰۳۹	۹/۲۹۳	۰/۰۰۰
	بهداشت و مدیریت پسماند در فضای شهر	۰/۲۶۹	۰/۰۳۳	۷/۹۸۷	۰/۰۰۰
	نزدیکی محلات به مراکز تفریحی و دانشگاه ها و غیره	۰/۲۰۶	۰/۰۵۱	۵/۰۳۹	۰/۰۰۰
عوامل اکولوژیکی	فضای سبز شهری و محلات سبز و شاد در فضای شهر	۰/۳۲۸	۰/۰۳۴	۹/۶۱۰	۰/۰۰۰
	دسترسی مناسب شهروندان به فضای پاک و سبز	۰/۳۰۱	۰/۰۰۴	۹/۱۲۳	۰/۰۰۰
	تعداد دفعات بازدید شهروندان از پارک	۰/۰۷۶	۰/۰۴۲	۱/۸۷۲	۰/۰۰۵
	داشتن آسایش محیطی توسط شهروندان	۰/۲۸۶	۰/۰۳۷	۷/۶۸۶	۰/۰۰۰
عوامل بصری	رنگ سنگ فرش معابر و فضای شهری	۰/۱۱۹	۰/۰۴۹	۲/۴۰۶	۰/۰۰۲
	ظاهر محله و شهر (نگهداری، تعمیر و نگهداری فضاهای شهری)	۰/۲۱۵	۰/۰۵۵	۵/۸۸۲	۰/۰۰۰
	هنر عمومی شهر و شهرداری	۰/۰۸۹	۰/۰۴۷	۱/۸۹۱	۰/۰۰۵
	محیط خوش منظره/چشم انداز جذاب محله و شهر	۰/۳۸۲	۰/۰۳۵	۱۰/۱۱۱	۰/۰۰۰
	همانگی فضای شهری با نیاز روحی شهروندان و ترویج شادی	۰/۲۲۲	۰/۰۳۴	۷/۵۰۶	۰/۰۰۰
عوامل اجتماعی	حس امنیت و آرامش اجتماعی	۰/۲۸۷	۰/۰۳۹	۷/۷۸۹	۰/۰۰۰
	وجود انسجام و اعتماد اجتماعی بین شهروندان	۰/۰۶۶	۰/۰۴۵	۱/۱۰۸	۰/۰۰۵
	سطح پایین جرم و جنایت	۰/۱۶۱	۰/۰۵۸	۵/۵۷۰	۰/۰۰۲
	تعاملات اجتماعی پویا و متنوع و وجود شبکه های اجتماعی در شهر	۰/۰۶۵	۰/۰۵۵	۱/۱۷۸	۰/۰۰۵
	برابری شهروندان در دسترسی به فضاهای شهری	۰/۲۳۳	۰/۰۴۹	۶/۷۰۳	۰/۰۰۰
	مشارکت شهروندان و جامعه در برنامه های شهری	۰/۰۴۹	۰/۰۵۳	۰/۸۸۷	۰/۰۰۵
	وجود فضاهایی برای به اشتراک گذاشتن تجربیات با همشهریان	۰/۰۴۷	۰/۰۵۷	۰/۸۲۶	۰/۰۰۵
عوامل ذهنی	سازگاری و انعطاف پذیری شهروندان با فضای شهری	۰/۱۲۰	۰/۰۴۸	۶/۵۷۰	۰/۰۰۲
	اعتماد و مشارکت شهروندان در کارهای عمومی	۰/۰۵۳	۰/۰۴۲	۰/۶۵۸	۰/۰۰۵
	رضایت از کیفیت زندگی شهروندان	۰/۲۶۲	۰/۰۴۷	۵/۶۸۹	۰/۰۰۰
	احساس رفع نیازهای مرتبط با فضای شهری	۰/۱۲۲	۰/۰۴۴	۲/۳۲۶	۰/۰۰۲
	تعادل بین نیازهای اولیه روزانه و اوقات فراغت شهروندان	۰/۲۳۳	۰/۰۴۹	۶/۷۰۳	۰/۰۰۰
	ارزیابی های ادراک شده شهروندان از محیط	۰/۰۵۸	۰/۰۵۴	۱/۰۶۷	۰/۰۰۵
عوامل سیاسی و نهادی	تعیین استراتژی ها و سیاست های دولت جهت توسعه فضای شهری	۰/۰۴۸	۰/۰۲۶	۱/۸۱۸	۰/۰۰۵
	مداخله دولت در طراحی شهری	۰/۱۷۶	۰/۰۳۴	۵/۰۴۳	۰/۰۰۲
	رعایت همجواری در تعیین کاربری زمین شهری	۰/۱۰۵	۰/۰۴۱	۳/۴۴۷	۰/۰۰۳
	ارائه خدمات رفاه اجتماعی توسط دولت به شهروندان	۰/۲۰۱	۰/۰۴۵	۵/۶۸۲	۰/۰۰۱
	برگزاری رویداد و جشنواره های مختلف در شهر	۰/۱۷۳	۰/۰۴۴	۴/۰۴۳	۰/۰۰۲
عوامل شخصی	آموزش شهروندان در خصوص استفاده از فضای شهری	۰/۰۵۰	۰/۰۴۲	۰/۳۶۸	۰/۰۰۵
	رضایت شهروندان از سلامت فضای شهری	۰/۲۵۱	۰/۰۴۹	۵/۰۵۷	۰/۰۰۰
	وضعیت مناسب اشتغال شهروندان	۰/۰۵۱	۰/۰۳۳	۱/۵۴۲	۰/۰۰۵
	درآمد و پس انداز مناسب شهروندان	۰/۱۶۷	۰/۰۴۰	۴/۱۰۵	۰/۰۰۲
	آزادی عمل و بیان شهروندان	۰/۰۷۵	۰/۰۴۲	۱/۷۷۱	۰/۰۰۵
	عدم ترس از بیان عقاید و انتقاد راحت از معضلات شهر	۰/۱۸۸	۰/۰۲۷	۵/۰۲۳	۰/۰۰۱
	عدم ترس از بیان عقاید و انتقاد راحت از معضلات شهر	۰/۱۸۸	۰/۰۲۷	۵/۰۲۳	۰/۰۰۱
خلاصه مشاهده					
مقیاس: C: (۳۹)					
احتمال ورود	تعداد مشاهده	۰/۳۲۱	۰/۰۴۲	۱۰/۰۲۶	۰/۰۰۰
	میانگین احتمال ورود				۳۸۲
	انحراف رگرسیون				۱/۳۲۷
۰/۵۶۲					

(منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۴)

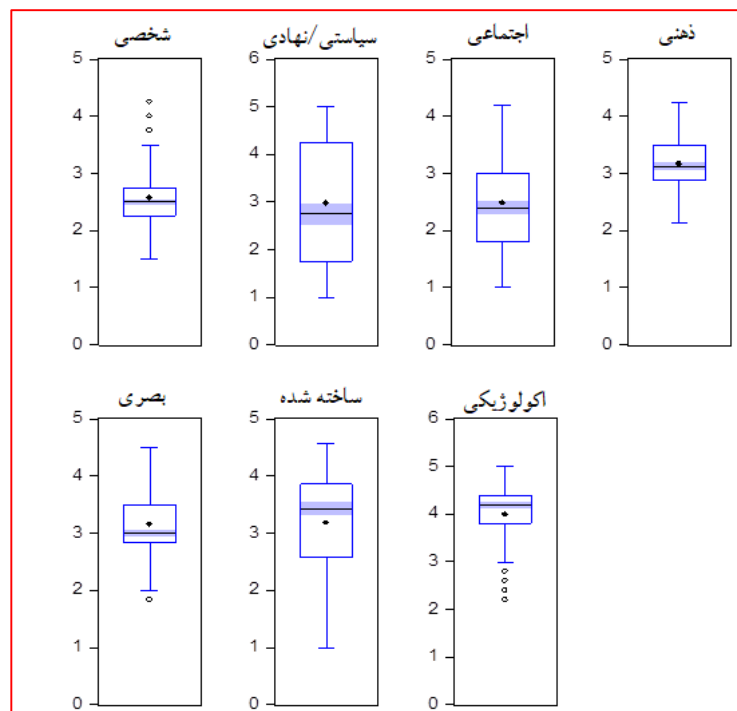
بررسی عوامل کلی مؤثر بر شادابی شهروندان در فضاهای شهر پلدختر نیز نشان می‌دهد که از بین ۷ عامل اصلی و کلی در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰، عامل محیط ساخته‌شده با ضریب تأثیر (۰/۲۴۳)، عامل اکولوژیکی با ضریب تأثیر (۰/۲۴۹)، عامل بصری با ضریب تأثیر (۰/۲۰۶)، عامل ذهنی با ضریب تأثیر (۰/۱۴۲) و عامل سیاستی و نهادی با ضریب تأثیر (۰/۱۴۱) بیشترین ارتباط و اثرات را بر شادابی شهروندان در فضاهای شهر پلدختر را داشته‌اند. وجود ارتباط معنی‌داری در این سطح نشان می‌دهد که شادابی فضای شهری پلدختر نتیجه هم‌زمان کیفیت محیط ساخته‌شده، شرایط اکولوژیکی، جذابیت‌های بصری، ادراک ذهنی مردم و کارآمدی نهادهای مدیریتی است. برآورد مدل لجستیک از عوامل مؤثر بر شادابی شهروندان در جدول (۵) آورده شده‌است.

جدول ۵- برآورد مدل لجستیک از عوامل مؤثر بر شادابی شهروندان

عوامل	ضریب	انحراف استاندارد	آماره Z	معنی‌داری
محیط ساخته‌شده	۰/۲۴۳	۰/۰۳۷	۷/۶۸۶	۰/۰۰۰
عوامل اکولوژیکی	۰/۲۴۹	۰/۰۳۳	۷/۹۸۷	۰/۰۰۰
عوامل بصری	۰/۲۰۶	۰/۰۴۹	۵/۰۵۷	۰/۰۰۰
عوامل اجتماعی	۰/۱۳۲	۰/۰۴۹	۲/۴۰۶	۰/۰۰۲
عوامل ذهنی	۰/۱۴۲	۰/۰۵۱	۵/۰۳۹	۰/۰۰۰
عوامل سیاستی و نهادی	۰/۱۴۱	۰/۰۵۳	۵/۰۲۲۱	۰/۰۰۰
عوامل شخصی	۰/۱۳۱	۰/۰۴۸	۶/۵۷۰	۰/۰۰۲

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

شکل (۵) نیز شدت و ضعف اثرات هریک از ۷ عوامل مؤثر بر شادابی شهروندان شهر پلدختر را نشان می‌دهد. از بین این ۷ عامل، عوامل اکولوژیکی و محیط ساخته‌شده بیشترین تأثیر و عوامل اجتماعی و عامل شخصی، کمترین اثر را بر شادابی شهروندان شهر پلدختر داشته‌است.

شکل ۵- شدت و ضعف اثرات هریک از عوامل مؤثر بر شادابی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

راهکارهای افزایش شادابی در فضای شهری شهروندان پلدختر

همان‌گونه که در روش تحقیق گفته شد، برای بررسی و ارائه راهکارهای افزایش شادابی در فضای شهری شهروندان پلدختر، از مدل آمار و یافته‌های توصیفی (میانگین) استفاده شد. بررسی راهکارهای افزایش شادابی در فضای شهری شهروندان پلدختر، منجر به شناسایی ۱۵ راهکار مهم و اصلی گردید. براساس یافته‌های پرسش‌نامه گردآوری شده از ۱۵ راهکار مهم، به ترتیب راهکارهای زیر به عنوان مهم‌ترین راهکارهای افزایش شادابی در فضای شهری شهروندان پلدختر شناسایی شدند:

- (۱) احیای فضاهای شهر برای کاربری فرهنگی (شب‌های فرهنگی اطراف محوطه پل باستانی و تالاب‌های پلدختر)
 - (۲) تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در گردشگری و تفریحات شهری
 - (۳) افزایش امنیت و حس‌تعلق خاطر شهروندان به شهر پلدختر
 - (۴) طراحی پیاده‌راه‌های سبز با مبلمان شهری رنگارنگ، سایه‌بان و آب‌نما
 - (۵) توسعه فضاهای سبز خطی در امتداد رودخانه کشکان
 - (۶) راه‌اندازی موزه فرهنگی (مردم‌شناسی) و باستانی در شهر
 - (۷) حمایت از مشارکت جوانان و زنان در برنامه‌های شهری و فرهنگی
 - (۸) افزایش امنیت و روشنایی در فضاهای عمومی برای حضور بیشتر شهروندان در شب
 - (۹) زیباسازی ورودی‌های شهر و بافت قدیم با نقاشی دیواری و نورپردازی شبانه
 - (۱۰) توجه به وضعیت اقتصادی و درآمدی شهروندان
 - (۱۱) ایجاد پارک‌های محلی با امکانات تفریحی و ورزشی برای خانواده‌ها
 - (۱۲) برگزاری جشنواره‌های بومی مانند: جشن انجیر، نوروز گاه پلدختر و آیین‌های موسیقی محلی
 - (۱۳) ساماندهی بازار سنتی و تبدیل آن به فضای جذاب گردشگری
 - (۱۴) ایجاد شورای شادابی شهری با حضور شهرداری، میراث فرهنگی، دانشگاه و انجمن‌های مردمی
 - (۱۵) ایجاد و توسعه مدیریت شهری خلاق و مشارکتی
- خلاصه و امتیاز هر یک از راهکارهای افزایش شادابی در فضای شهری شهروندان پلدختر در جدول (۶) آورده شده است.

جدول ۶- راهکارهای افزایش شادابی در فضای شهری شهروندان پلدختر

ردیف	راهکارها	امتیاز	اولویت
۱	احیای فضاهای شهر برای کاربری فرهنگی (شب‌های فرهنگی اطراف محوطه پل باستانی و تالاب‌های پلدختر)	۵	۱
۲	تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در گردشگری و تفریحات شهری	۴/۹۹	۲
۳	افزایش امنیت و حس‌تعلق خاطر شهروندان به شهر پلدختر	۴/۹۱	۳
۴	طراحی پیاده‌راه‌های سبز با مبلمان شهری رنگارنگ، سایه‌بان و آب‌نما	۴/۸۹	۴
۵	توسعه فضاهای سبز خطی در امتداد رودخانه کشکان	۴/۸۲	۵
۶	راه‌اندازی "موزه فرهنگی" (مردم‌شناسی) و باستانی در شهر	۴/۷۵	۶
۷	حمایت از مشارکت جوانان و زنان در برنامه‌های شهری و فرهنگی	۴/۴۱	۷
۸	افزایش امنیت و روشنایی در فضاهای عمومی برای حضور بیشتر شهروندان در شب	۴/۲۱	۸
۹	زیباسازی ورودی‌های شهر و بافت قدیم با نقاشی دیواری و نورپردازی شبانه	۴/۱۲	۹
۱۰	توجه به وضعیت اقتصادی و درآمدی شهروندان	۴	۱۰
۱۱	ایجاد پارک‌های محلی با امکانات تفریحی و ورزشی برای خانواده‌ها	۳/۵	۱۱
۱۲	برگزاری جشنواره‌های بومی مانند: جشن انجیر، نوروز گاه پلدختر، و آیین‌های موسیقی محلی	۳/۳۳	۱۲
۱۳	ساماندهی بازار سنتی و تبدیل آن به فضای جذاب گردشگری	۳	۱۳
۱۴	ایجاد شورای شادابی شهری با حضور شهرداری، میراث فرهنگی، دانشگاه و انجمن‌های مردمی	۲/۹۸	۱۴
۱۵	ایجاد و توسعه مدیریت شهری خلاق و مشارکتی	۲/۵	۱۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

در شکل (۶) نیز مدل رادار راهکارهای افزایش شادابی در فضای شهری شهروندان پلدختر آورده شده است. براساس این مدل از ۱۵ راهکار شناسایی شده، به ترتیب ۵ راهکار احیای فضاهای شهری برای کاربری فرهنگی، تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، افزایش امنیت و حس تعلق خاطر شهروندان، طراحی پیاده‌راه‌های سبز با مبلمان شهری و توسعه فضاهای سبز خطی در امتداد رودخانه شاور در امتداد رودخانه کشکان، مهم‌ترین راهکارهای افزایش شادابی شهر پلدختر هستند.

شکل ۶- مدل رادار راهکارهای افزایش شادابی در فضای شهری شهروندان پلدختر

نتیجه‌گیری

تحلیل نتایج شادابی فضای شهری پلدختر نشان می‌دهد که محیط ساخته‌شده شهر بیش از هر عامل دیگری بر کیفیت تجربه روزمره شهروندان اثرگذار است. نحوه سازمان‌دهی فضاهای عمومی، پیوستگی مسیرهای حرکتی، کیفیت مبلمان شهری و امکان پیاده‌روی در محلات مختلف، مستقیماً بر میزان حضور، تعامل و سرزندگی جمعی اثر می‌گذارد. در بخش‌هایی از شهر که زیرساخت‌های رفتاری و فضایی مناسب‌تر طراحی شده‌اند، مردم تمایل بیشتری به حضور در فضاهای شهری نشان می‌دهند و این حضور فعال، شادابی را در مقیاس خرد و کلان تقویت می‌کند. در مقابل، بخش‌هایی از شهر که از فرسودگی کالبدی، ضعف نگهداری یا ناکارآمدی طراحی رنج می‌برند، نه تنها آرامش بصری کمتری ایجاد می‌کنند؛ بلکه با کاهش امنیت ادراک‌شده و محدود کردن فرصت تعاملات اجتماعی، سطح نشاط شهری را نیز پایین می‌آورند.

عوامل اکولوژیکی نیز نقشی اساسی در شکل‌دهی شادابی شهری پلدختر دارند. میزان کیفیت هوا، وجود فضای سبز، دسترسی به فضاهای طبیعی و وجود سایه و آسایش حرارتی در معابر، همگی بر تجربه زیسته شهروندان تأثیرگذارند. شهر پلدختر، به دلیل اقلیم گرم و تابستان‌های طولانی، بیش از بسیاری از شهرهای ایران نیازمند تقویت عوامل محیطی برای ایجاد آسایش است. هرچه میزان درخت‌کاری، سایه‌بان طبیعی، جریان هوا و پاکیزگی محیط بیشتر باشد، فضاهای عمومی به محیطی دعوت‌کننده‌تر برای حضور و فعالیت تبدیل می‌شوند و این امر کیفیت

احساس شادابی را افزایش می‌دهد. در مقابل، کمبود فضای سبز، گرمای شدید و نبود نقاط آسایش محیطی، باعث کاهش انگیزه مردم برای حضور در بیرون از خانه شده و عملاً سرزندگی و نشاط عمومی را کاهش می‌دهد.

در کنار آن، عوامل بصری نقش مهمی در شکل‌گیری ادراک مثبت از شهر ایفا می‌کنند. هماهنگی بصری بناها، نظم چیدمان شهری، خوانایی فضا و کیفیت منظر از جمله عواملی هستند که می‌توانند احساسی از زیبایی، آرامش و جذابیت در شهر ایجاد کنند. پلدختر با وجود دارا بودن پشتوانه تاریخی ارزشمند، در بسیاری از نقاط خود از نبود یکپارچگی بصری رنج می‌برد و این امر باعث می‌شود تصویر ذهنی شهروندان از شهر کمتر از حد انتظار مثبت باشد؛ جایی که منظر شهری آشفته، تابلوهای ناهماهنگ، نماهای فرسوده و فقدان سیما و منظر قابل قبول دیده می‌شود، شادابی فضای شهری نیز تضعیف می‌شود؛ درحالی‌که تزریق عناصر هویت‌بخش، بازآفرینی جداره‌ها و تقویت منظر شهری می‌تواند جذابیت فضاهای عمومی را به‌طور محسوس افزایش دهد.

در سطح عمیق‌تر، عوامل ذهنی و ادراکی نقشی حیاتی در تجربه شادی شهروندان از محیط شهری ایفا می‌کنند. احساس امنیت، تعلق خاطر، آرامش، خاطره‌مندی و رضایت از کیفیت زندگی از جمله عناصر ذهنی هستند که می‌توانند فضاهای شهری را برای مردم معنادار و دلپذیر کنند. در شهر پلدختر، هر جا که شهروندان تجربه‌ای مثبت از هم‌زیستی، روابط همسایگی، امنیت اجتماعی و احساس مالکیت نسبت به محله دارند، شادابی شهری به‌صورت چشمگیری بیشتر است؛ این عوامل ذهنی به‌ویژه در محلاتی که از هویت فرهنگی قوی یا انسجام اجتماعی بالاتر برخوردارند، نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت تجربه شهری ایفا می‌کنند؛ در مقابل، هر جا که احساس بی‌توجهی، نابرابری یا ناامنی در میان مردم وجود دارد، حتی بهترین پروژه‌های کالبدی نیز نمی‌توانند به‌تنهایی نشاط شهری را بازگردانند. در نهایت، عوامل سیاستی و نهادی نیز بستر اصلی شکل‌گیری شادابی شهری در پلدختر به‌شمار می‌آیند. نحوه مدیریت شهری، کارآمدی شهرداری، وجود برنامه‌های منسجم بازآفرینی شهری، توزیع عادلانه منابع و مشارکت دادن مردم در تصمیم‌گیری‌ها، تعیین‌کننده کیفیت اجرا و پایداری اقدامات در سطح شهر است. اگر سیاست‌های شهری شفاف، مشارکتی و مبتنی بر عدالت فضایی باشند، شهروندان احساس می‌کنند که در شهر دیده می‌شوند و امکانات با رویکردی برابر در اختیار آنان قرار می‌گیرد؛ این امر به افزایش رضایت عمومی و تقویت نشاط اجتماعی کمک می‌کند. در مقابل، ضعف نهادی، نبود هماهنگی بین دستگاه‌ها و نبود برنامه‌ریزی یکپارچه برای بازآفرینی شهر باعث می‌شود، بسیاری از اقدامات پراکنده و ناکارآمد باقی‌بمانند و تأثیر کافی بر شادابی شهری نداشته باشند. نتایج تحقیق درخصوص متغیرها نیز نشان داد که متغیرهای مرتبط با کیفیت محیط شهری در پلدختر، همگی نقشی هم‌افزا در افزایش شادابی شهر دارند. قابلیت پیاده‌روی، فضاهای تفریحی و چشم‌اندازهای خوش‌منظره، حضور مردم در فضاهای عمومی را بیشتر کرده و احساس سرزندگی را تقویت می‌کند. فضای سبز و دسترسی به محیط پاک، باعث افزایش آرامش روانی و کاهش تنش‌های روزمره می‌شود. مبلمان شهری مناسب، آسایش محیطی، امنیت اجتماعی و مدیریت مطلوب پسماند کیفیت تجربه شهروندان را در فضاهای شهری بهبود می‌بخشد. این نتایج با یافته‌های، صادقی و همکاران (۱۳۹۹)، حکمت‌نیا و همکاران (۱۴۰۰) و مطالعات خارجی مانند ریبرو و همکاران (۲۰۱۷) و لی و همکاران (۲۰۲۱) همخوانی دارد، که همگی نشان می‌دهند کیفیت محیط فیزیکی، دسترسی، تعاملات اجتماعی و تجربه‌های ذهنی شهروندان نقش تعیین‌کننده‌ای در شادابی و سرزندگی شهری دارد. همچنین، مطالعات چن (۲۰۲۳) و پان و همکاران (۲۰۲۲) نیز اهمیت ترکیب رفاه انسانی، فعالیت‌های اجتماعی و محیط ساخته‌شده در افزایش زیست‌پذیری و شادابی شهری را تأیید می‌کنند.

در مجموع، وقتی سلامت محیط، کیفیت زندگی و احساس رضایت شهروندان ارتقا یابد، نتیجه نهایی افزایش محسوس شادابی فضای شهری پلدختر خواهد بود؛ لذا شادابی شهر پلدختر به شدت تحت تأثیر کیفیت فضاهای شهری و تجربه زیسته شهروندان است. قابلیت پیاده روی و وجود مسیرهای امن و دلپذیر، باعث افزایش حضور مردم در فضاهای بیرونی، تعاملات اجتماعی و حس پویایی شهری می شود. فضاهای تفریحی، اوقات فراغت و چشم اندازهای خوش منظره نیز با فراهم کردن مکان هایی برای استراحت، گردش و رهایی ذهنی، نقش مهمی در تقویت نشاط عمومی دارند. فضای سبز شهری و محلات سبز از طریق کاهش استرس، بهبود کیفیت هوا و ایجاد محیطی سرزنده، یکی از قدرتمندترین محرک های شادابی شهری محسوب می شوند. این نتایج با مطالعات داخلی مانند سیادت و کریمی فرد (۱۴۰۰) و نصیری و همکاران (۱۴۰۳) همسو است که بر طراحی مناسب فضاهای عمومی، دسترسی، زیباسازی، فعالیت های فرهنگی و ورزشی و امنیت به عنوان عوامل مؤثر بر سرزندگی و شادابی شهری تأکید کرده اند. در مطالعات خارجی، یافته های گلداسمیت (۲۰۱۶)، یانگ و همکاران (۲۰۲۱) و وانگ و همکاران (۲۰۲۴) نیز نشان می دهد که ارتقای کیفیت محیط شهری، فضای سبز، فعالیت های اجتماعی و فرهنگی و امنیت، زمینه ساز افزایش رضایت و نشاط شهروندان است.

شادابی فضای شهری پلدختر، محصول تعامل پیچیده عوامل کالبدی، محیطی، بصری، ذهنی و نهادی است؛ به طوری که هیچ کدام از آن ها به تنهایی قادر به ایجاد نشاط پایدار نیستند و تنها با ترکیب هماهنگ این عناصر است که می توان به ساختاری پایدار و منسجم از سرزندگی شهری دست یافت.

پیشنهادهای پژوهش

در ادامه، پیشنهادهای کاملاً کاربردی و اجرایی برای ارتقای شادابی شهری در پلدختر ارائه شده است:

- ❖ ایجاد مسیرهای پیاده روی سایه دار همراه با آب خوری، روشنایی کافی و کفپوش مناسب در محلات مرکزی و اطراف سازه های تاریخی می تواند رفت و آمد ایمن و نشاط شهروندان را افزایش دهد. اختصاص برخی خیابان ها به پیاده راه در ساعات عصر نیز تعامل اجتماعی را تقویت می کند؛
- ❖ ایجاد «پارکچه های محلی»، کاشت درختان مقاوم به گرما و آب پاشی منظم فضاهای سبز؛
- ❖ رنگ آمیزی نماهای فرسوده، ساماندهی تابلوهای تجاری و نورپردازی شبانه فضاهای شاخص، هویت بصری محله ها را احیا کرده و احساس تعلق و شادابی ساکنان را افزایش می دهد؛
- ❖ نصب سایبان های سبک، سطوح های زباله کافی و سازگار با گرما و ایجاد فضاهای استراحت در نقاط پر تردد؛
- ❖ افزایش روشنایی محلات، فعال سازی فضاها با کاربری های جذاب و گشت های محله محور جهت ایجاد امنیت؛
- ❖ نصب سایبان در فضاهای باز، ایجاد مسیرهای سایه دار و استفاده از مه پاش در نقاط پر تردد؛
- ❖ ایجاد زمین های بازی، فضاهای ورزشی روباز و فضاهای فرهنگی کوچک؛
- ❖ ایجاد فضای سبز در اطراف رودخانه کشکان و سنگ فرش کردن پارک ساحلی جهت پیاده روی؛
- ❖ اجرای پروژه های «محله محور» مانند: دیوارنگاری، پارکچه سازی، یا بهسازی کوچه ها با مشارکت ساکنان؛
- ❖ پایش مستمر کیفیت محیط، کنترل آلودگی ها و آموزش عمومی در خصوص سلامت شهری؛
- ❖ ایجاد موزه فرهنگی و مردم شناسی و باستانی در شهر؛
- ❖ ایجاد بازارچه های محلی برای فروش محصولات محلی؛
- ❖ ساماندهی ماشین شوری های ورودی جنوب شهر؛
- ❖ تکمیل دیواره ساحلی برای جلوگیری از احتمال سیل؛

منابع

- الهیاری، صادق و شکور، علی. (۱۴۰۴). واکاوی عوامل خانوادگی مؤثر بر فقر شهری با استفاده از مدل معادلات ساختاری (نمونه موردی: پلدختر لرستان). جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای ۱۵ (۵۷)، ۱-۲۸. <https://doi.org/10.22111/gaij.2025.52438.3295>
- حکمت‌نیا، حسن؛ موسوی، میرنجف؛ رسولی، محمد؛ سعیدپور، شراره. (۱۴۰۰). تحلیل سناریوهای مؤثر بر تحقق‌پذیری مؤلفه‌های شهرشاد (مطالعه موردی: شهر ارومیه)، جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای ۱۹ (۱)، ۲۶۴-۲۳۷. <https://doi.org/10.22067/jgrd.2021.50954.0>
- سادات‌سیادت، فریال و کریمی‌فرد، لیلا. (۱۴۰۰). بررسی و بازخوانش تداوم زندگی شهری در شب مبتنی بر شادابی و سرزندگی فضاهای شهری ۲۴ ساعته؛ موردپژوهی: محله دربند، مدیریت شهری ۱۷ (۵۰)، ۹۹-۱۲۳. <http://ijurm.imo.org.ir/article-1-2166-fa.html>
- صادقی، خدیجه؛ بذرافشان، جواد؛ حاجی‌نژاد، علی؛ یاسوری، مجید. (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر شادابی و سرزندگی خانوارهای روستایی (مورد مطالعه: شهرستان فومن). پژوهش‌های روستائی، ۱۱ (۲)، ۲۵۰-۲۶۹. https://jrur.ut.ac.ir/article_75412.html
- صادقی، خدیجه؛ حاجی‌نژاد، علی؛ بذرافشان، جواد؛ یاسوری، مجید. (۱۴۰۱). جغرافیای شادابی: تجزیه و تحلیل مکانی شادابی متأثر از عوامل اجتماعی-اقتصادی در سطح نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان تربت‌حیدریه). پژوهش‌های روستائی، ۱۳ (۴)، ۷۰۰-۷۱۵. <https://doi.org/10.22059/jrur.2022.343590.1747>
- کاظمی، علیرضا؛ آهنگری، محمد؛ سرلک، کوروش؛ اخوان، عبدالعلی؛ رضوی‌زاده، حامد. (۱۴۰۴). شهروند شاد، شهر پایدار، بررسی ابعاد نقش‌آفرینی شهرداری تهران، بیست‌ونهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط‌زیست. تهران.
- کاوندی، سحر؛ شاددل، طیبه. (۱۳۹۲). تأثیر عوامل جغرافیایی بر اخلاق، فصلنامه اخلاق زیستی ۳ (۹): ۸۹-۱۲۱. <https://doi.org/10.22037/bioeth.v3i9.13959>
- نباتی‌شهرضایی، فاطمه‌الزهر؛ صابری، حمید. (۱۴۰۳). سرزندگی فضاهای عمومی شهری محله هزارگریب اصفهان، جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۴ (۵۶)، ۴۱-۵۹. <https://www.jgeoqeshm.ir/article>
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن. استان لرستان.
- نصیری، آسیه؛ ابراهیمی، لیلا؛ رضانی‌پور، مهرداد؛ بزرگمهر، کیا. (۱۴۰۳). تبیین وضعیت معیارهای شهر شاد در برنامه‌ریزی شهری؛ مطالعه موردی: شهر سلمان‌شهر. جغرافیا (نشریه انجمن جغرافیایی ایران)، ۲۲ (۸۰)، ۱-۱۸. <https://doi.org/10.22034/iga.2024.709220>
- هزارگریبی، جعفر؛ آستین‌افشان، پروانه. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی (با تأکید بر استان تهران، جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۰ (۳۳)، ۱۱۹-۱۴۶. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1388.20.1.7.9>

References

- Ballas, D., (2013). What makes a 'happy city'? *Cities*, 32, 39-50.
- Borghesi, S. and Vercelli, A., (2012). Happiness and health: two paradoxes. *Journal of economic surveys*, 26 (2), 203-233. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2010.00635.x>
- Brule', G., & Veenhoven, R. (2014). Freedom and happiness in nations. Why the Finns are happier than the French. *Psychology of Well-Being: Theory Research and Practice*, 4, 17.
- Cairnes, L. (2019). *The Compact City: A Sustainable Urban Form*; Urban Design International: Palgrave Macmillan, UK, 1, 293-294.

- Chang, E. C. Yu, T. Lee, J. Kamble, S. V. Batterbee, C. N. H. Stam, K. R. Chang, O. D. Najarian, A. S. M. and Wright, K. M. (2018), Understanding the Association Between Spirituality, Religiosity, and Feelings of Happiness and Sadness Among HIV-Positive Indian Adults: Examining Stress-Related Growth as a Mediator, *Journal of Religion and Health*, 57 (3): 1052- 1061. <https://doi.org/10.1007/s10943-017-0540-8>
- Chen, C. W. (2023). Can smart cities bring happiness to promote sustainable development? Contexts and clues of subjective well-being and urban livability. *Developments in the Built Environment*, 13, 1001- 1008. <https://doi.org/10.1016/j.dibe.2022.100108>
- Council, S. (2021). Healthy China 2030. Available online: http://www.gov.cn/xinwen/2016-10/25/content_5124174.htm (accessed on 12 September 2021).
- Duncan, G (2008), Should Happiness-Maximization be the Goal of Government? *Journal of Happiness Studies*, 11(2): 163-178.
- Gao, S., Ge, X., Li, H., & Zhou, H. (2025). Analysis of urban vitality and its driving factors in Zhengzhou's main urban area based on multi-source data and XGBoost. *Ecological Indicators*, 179, 114-121. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2025.114187>
- Johnson, J. and Wood, A. M. (2017), Integrating Positive and Clinical Psychology: Viewing Human Functioning as Continua from Positive to Negative Can Benefit.
- Kuang, B., Yang, H., & Jung, T. (2025). The Impact of Visual Elements in Street View on Street Quality: A Quantitative Study Based on Deep Learning, Elastic Net Regression, and SHapley Additive exPlanations (SHAP). *Sustainability*, 17(8), 3454.
- Kooshali, D., Azeri, A., Parvizi, R., Hosseini, S(2015). Effect of Environmental Physical Elements in Creating Residential Complex's Vitality for the Enhancement of Social Interactions. *The journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 201(3):255-264. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.08.174>
- Long, Y.; Huang, C. (2019). Does block size matter? The impact of urban design on economic vitality for Chinese cities. *Environ. Plan. B Urban Anal. City Sci.*, 46, 406-422. <https://doi.org/10.1177/2399808317715640>
- Lee, M. and Yoon, K., (2020). Effects of the health promotion programs on happiness. *Sustainability*, 12 (2), 528.
- Malmir M, Khanahmadi M, Farhud D.D. (2017), Dogmatism and Happiness, *Iran J Public Health*, 46(3):326-332.
- Nieuwenhuijsen, M. and Khreis, H., (2019). Integrating human health into the urban development and transport planning agenda: a summary and final conclusion. Cham: Springer International Publishing, 5(12), 707-718. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-74983-9>
- Parducci, A. (1995), *Happiness, Pleasure, and Judgment: The Contextual Theory and Its Applications*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Pan, J., Zhu, X., & Zhang, X. (2022). Urban vitality measurement and influence mechanism detection in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(1), 46.- 61. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010046>
- Paul, A. (2024). Assessment of metropolitan livability variations using objective-subjective approach. *World Development Sustainability*, 4, 101-117. <https://doi.org/10.1016/j.wds.2024.100135>
- Sadeghpour, F., Ranjbar, E., Esmaeilinasab, M., Valiloo, M.H.S., Nieuwenhuijsen, M.J. (2024), Streets and Stress: A Pilot Study on How Quality and Design of Streets Impacts on Urban Stress. *HERD*. 2024 Jan;17(1), 224-248. <https://doi.org/10.1177/19375867231200584>
- Tu, W.; Zhu, T.; Xia, J.; Zhou, Y.; Lai, Y.; Jiang, J.; Li, Q. (2020). Portraying the spatial dynamics of urban vibrancy using multisource urban big data. *Comput. Environ. Urban Syst.*, 80, 101-118. <https://doi.org/10.1016/j.compenvurbsys.2019.101428>
- Parducci, A. (1995), *Happiness, Pleasure, and Judgment: The Contextual Theory and Its Applications*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ura, K, et al. (2015). Provisional Findings of 2015 GNH Survey. Thimphu: The Centre for Bhutan Studies

- Veenhoven, R. (2017), Greater Happiness for a Greater Number: Did the Promise of Enlightenment Come True? *Soc Indic Res* 130, 9–25. <https://doi.org/10.1007/s11205-015-1128-x>
- Wang, Z., Wang, X., Liu, Y., & Zhu, L. (2024). Identification of 71 factors influencing urban vitality and examination of their spatial dependence: A comprehensive validation applying multiple machine-learning models. *Sustainable Cities and Society*, 108, 105491. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2024.105491>
- Weijts-Perrée, M., Dane, G., and van den Berg, P., (2020). Analyzing the relationships between citizens' emotions and their momentary satisfaction in urban public spaces. *Sustainability*, 12 (19), 7921. DOI:[10.3390/su12197921](https://doi.org/10.3390/su12197921)
- Yue, W.; Chen, Y.; Thy, T.M.; Fan, P.; Zhang, W. (2020). Identifying urban vitality in metropolitan areas of developing countries from a comparative perspective: Ho Chi Minh City versus Shanghai. *Sust. Cities Soc*, 65, 102-109. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2020.102609>